

JASKÓŁKI

BIULETYN FUNDACJI „ZAWSZE WARTO”

LISTOPAD 2022

WYDANIE SPECJALNE

X Dyktando Niepodległościowe „Po polsku o historii”

1918-2022 – 104 LATA NIEPODLEGŁOŚCI

Dyktando Niepodległościowe to inicjatywa podjęta przez nas w roku 2013, pięć lat przed zbliżającym się jubileuszem 100. lecia odzyskania przez Polskę niepodległości.

Przygotowując się do obchodów tego nadzwyczajnego dla wszystkich Polaków święta, chcieliśmy mocno zaszczerpić w świadomości uczniów historyczną wagę roku 1918 oraz przypomnieć najważniejsze fakty, postaci i miejsca związane z wydarzeniami tego roku.

Chcieliśmy, by było Dyktando nową formą obchodów tego święta przez społeczność szkolną Krakowa i Małopolski, bo taki miał być zasięg projektu.

Zanim jednak jubileusz stał się faktem, zainteresowanie Dyktandem pojawiło się w województwie śląskim i dzięki zaangażowaniu dyrektora Dariusza Przyłasa uczniowie tego województwa dołączyli do grona piszących ten swoisty test z języka polskiego i historii.

W roku jubileuszu piszących było już 60 000, a do grona uczestników dołączyli uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadpodstawowych z kolejnych województw: dolnośląskiego, lubelskiego, opolskiego i podkarpackiego.

Nikt nie miał wątpliwości, że Dyktando jest nie tylko wyzwaniem językowym i historycznym, ale ciekawą i atrakcyjną formą obchodów narodowego święta.

nie można tu bowiem pominąć faktu, że coroczne spotkania laureatów konkursu w każdym z województw oddzielnie są z założenia (w miarę możliwości) organizowane w miejscach ważnych dla współczesnej historii Polski, czasem muzeach. To zawsze okazja do poznania tych miejsc i odświeżenia w pamięci kolejnych faktów i wydarzeń ze współczesnej historii naszego kraju (po roku 1918).

W roku 2019 dołączyli do piszących Dyktando uczniowie z województwa świętokrzyskiego i pomorskiego.

W roku obecnym, roku naszego małego jubileuszu „10 lat” Dyktanda Niepodległościowego „Po polsku o historii” dołączyła do nas młodzież ze szkół polskich na Litwie, Łotwie, Białorusi, Mołdawii oraz dotkniętej brutalną wojną Ukrainy.

Od pierwszej edycji projektu corocznie uczestniczą też w Dyktandzie pojedyncze szkoły z innych województw: łódzkiego, kujawsko-pomorskiego, a w tym roku, szczególnie licznie, z województwa mazowieckiego.

Nie ustajemy wciąż w staraniach, aby uczestnikami kolejnych edycji były szkoły z całej Polski, święto wszak jest ogólnopolskie!

Serdecznie dziękujemy wszystkim zaangażowanym w projekt szkołom i nauczycielom – szczególnie pełniącym funkcję koordynatorów wojewódzkich – za ich zaangażowanie i ogrom włożonej pracy w przygotowanie każdej edycji, za konsekwencję i wytrwałość w realizacji projektu.

Ogromnie dziękujemy za atrakcyjne i przemyślane teksty konkursowe przygotowywane przez Stowarzyszenie Polonistów w Krakowie.

Dziękujemy wreszcie szczególnie serdecznie tym, dzięki którym ten projekt jest realizowany i którzy w różnorodnej formie wspierają go od pierwszej edycji: Laboratorium Kosmetyków Naturalnych Farmona sp. z o.o. w Krakowie, Społecznemu Instytutowi Wydawniczemu „Znak”. Państwa pomoc jest nieoceniona! Dziękujemy, że wciąż jesteście z nami!

Słowa uznania i podziwu pragniemy skierować imiennie dla dwóch osób, pań: Marty Janeczki i Ewy Rosickiej – filarów tego projektu.

Aby móc przeprowadzić wydarzenie o takiej skali i zasięgu, stworzyliśmy i wciąż rozszerzamy specjalną, dedykowaną aplikację pozwalającą rejestrować zgłaszające się szkoły, przysłać koordynatorom szkolnym teksty dyktand, publikować wyniki etapu szkolnego i wojewódzkiego.

Trudne teksty dyktand i sprawnie działająca aplikacja to jednak tylko narzędzia.

Absolutnego podkreślenia wymaga też zaangażowanie wolontaryjne kilku tysięcy nauczycieli przeprowadzających konkurs w szkołach i poprawiających prace uczniów w pierwszym etapie. Chylimy czoło przed tą grupą nauczycieli-wolontariuszy.

...CZYLI JUBILEUSZOWE ZWIERZENIA AUTOREK, NIE ZAWSZE BARDZO POWAŻNE

Tematyka, inspiracje – trudny wybór

Pierwsza trudność to wybór tematu. Powinien on dotyczyć przecież niełatwej dla młodego człowieka tematyki walki o niepodległość, a równocześnie być atrakcyjny poznawczo. Trzeba zatem przedstawić fakty historyczne w taki sposób, aby uczeń poczuł się zaproszony do samodzielnego zgłębiania tematu. Dzieje się tak, gdy choćby jedno wydarzenie, postać, myśl, anegdota zapadnie w pamięć. To zadanie tylko pozornie należy do łatwych! Wybór tematu często wiąże się z ważnymi rocznicami, ale też wypływa z osobistych zainteresowań autorek (te teksty są naszym zdaniem – najciekawsze). Źródeł szukamy wśród czasopism, książek czy portali o tematyce historycznej. Ponieważ praca nad tekstem do kolejnej edycji dyktanda zaczyna się na wiosnę, inspiracją bywają zasłyszane rozmowy, ciekawe miejsca zwiedzane podczas wakacji czy filmy lub artykuły prasowe. Okazuje się, że z niepodległością można połączyć tak różne dziedziny życia i tematy, jak: lotnictwo, morze, kino, radio, kolej, szkołę, humor, prasę czy kabaret.

Praca nad tekstem – żmudny, czasochłonny i... radosny proces

Po wyborze tematu następuje solidna kwerenda, czytanie książek, opracowań, dyskusje. Teksty tworzone są czasem w zaskakujących miejscach, m.in. w Parku Zdrojowym w Kudowie, w pięknych okolicznościach przyrody w Suchej Strudze, a nawet w autobusie na trasie Kraków-Nowy Targ, ale oczywiście najczęściej w zaciszu domowym. Dyktanda mają kilka wersji, niektóre nawet około dziesięciu! Często pierwsza redakcja jest tylko impulsem, żeby zacząć tworzyć, a ostatnia okazuje się historią o czymś zupełnie innym, niż ta pierwsza. Staramy się, aby obok ważnych faktów pojawiły się ciekawostki i anegdoty. Niejednokrotnie punktem wyjścia jest jakieś dzieło sztuki czy wizyta w muzeum, obejrzany obraz albo zasłyszana piosenka. Ponadto wielokrotnie czytamy nawzajem swoje teksty, żeby dopracować je pod względem stylistycznym oraz kompozycyjnym, bo zależy nam na tekście, który dobrze brzmi, jest spójny, ma wewnętrzną dynamikę, a przede wszystkim jest kształcący.

Kolejna faza to dopracowanie testu pod względem ortograficznym – odpowiednie utrudnianie, poszukiwanie ciekawych przyimków lub spójników, a także zastosowania różnych znaków interpunkcyjnych (oprócz przecinka i kropki). Nie raz nie dwa toczymy zażarte spory o jakieś słowo, frazę, a nawet o przecinek. Walczymy o spójnik i partykułę, w toku dyskusji wyłania się znienacka pewność, że tylko ten właśnie wyraz godzien jest pod względem ortograficznym i stylistycznym, aby zostać napisanym przez prześwietnych uczestników naszego konkursu... Staramy się jednak unikać zapisów niejednoznacznych i dyskusyjnych (a takich w ortografii polskiej coraz więcej). Na koniec szukamy trafnego, atrakcyjnego tytułu dla każdego tekstu. Dyktanda czasem powstają nawet przez kilka tygodni. Zagadnienia w nich poruszane często są dla nas samych tak interesujące, że nie udaje się nam zmieścić w limicie słów. Chcemy napisać o tylu sprawach, że – według zgodnej opinii wszystkich autorek – najtrudniejszą fazą pracy nad tekstem jest jego skracanie.

Po ostatecznej redakcji teksty trafiają do konsultacji historycznej.

Wykorzystanie tekstów, czyli nie tylko dyktando

- Bardzo ciekawym i wzruszającym doświadczeniem było usłyszenie własnego tekstu dyktanda czytanego na antenie Radia Kraków oraz tworzenie specjalnego tekstu do Dyktanda dla Dorosłych.
- W lipcu 2017 roku w Instytucie Kultury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego na kierunku kulturoznawstwo – wiedza o kulturze została celująco obroniona praca magisterska pod tytułem „Po polsku o historii. Dyktando jako narzędzie budowania tożsamości narodowej”. Praca ta dotyczyła m.in. analizy tekstów dyktand stworzonych przez członków Stowarzyszenia Polonistów w latach 2013-2016 na potrzeby konkursu „Małopolskie Dyktando Niepodległościowe”.
- Teksty zostały opracowane i opublikowane jako materiał dydaktyczny dla uczniów i nauczycieli w formie książkowej.
- Teksty stały się inspiracją do powstania prac plastycznych – ilustracji wybranych historii opisanych w dyktandach.
- Otrzymujemy też informacje, że teksty dyktand są wykorzystywane na lekcjach historii i języka polskiego, co szczególnie nas cieszy.

Oddajmy głos uczniom, gdyż ich komentarze są dla nas najważniejsze (napisane i zasłyszane):

Miłosz, uczeń klasy VII, ubiegłoroczny laureat:

„Są różne konkursy: Kangur, Krakowska Matematyka itd. Ważne, że z języka polskiego też coś jest – to Dyktando. Fajnie się pisało. Trudne były te formacje wojskowe czy nazwy historyczne, o których się jeszcze nie uczyłem. Dużo poznałem ciekawostek historycznych, nie poznajemy ich w szkole.”

Marysia, uczennica klasy VI:

„To był dla mnie sprawdzian z ortografii, poza tym dowiedziałam się czegoś zupełnie nowego z historii”.

Janek, klasa VII:

„Ale to fajne było. No to dyktando. Dlaczego ja o tym w ogóle nic wcześniej nie wiedziałem?!”

Kasia, klasa VIII:

„Poważnie pierścień wrzucali? A w tytule to była mrożonka? Jak to mrożonka?”

„Kwiatki ortograficzne” z naszego dyktandowego ogródka – wybór niewielki:

w śród, fśród,

Piślicki, Piłsudzki, Piłsucki, Pił Sucki i inne...

Uw, uf utwór, óf utwór

Karol S. Trajcher, Karol Ejstrajcher, Karol E.Srajcher

O mało znanym bohaterze z Łówkilka (słów kilka)

Aka (AK), NKWódzista

skąd i nąd, skąd inąd, zkąd inąd, z ką i nąd, zkądinąd, zkondinąd....

O tym, skądinąd trudnym słowie często występującym w dyktandach, można powiedzieć, że uczniowie potrafili wymyślić aż siedem różnych wersji jego zapisu! Fantazja uczestników Dyktanda Niepodległościowego jest nieograniczona, dzięki temu jasno widzimy, jak potrzebne jest ćwiczenie pisania „Po polsku o historii”. Nie jest tak łatwo pisać o historii, ale na pewno warto!

Autorki tekstów dyktand w Ogólnopolskim Dyktandzie Niepodległościowym „Po polsku o historii”
Stowarzyszenie Polonistów

11 LISTOPADA – ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI

Święto Niepodległości to znakomita okazja, by kolejny raz przypomnieć symbole narodowe. Nie wszyscy zapewne mamy świadomość, że są one wpisane w najważniejszy akt prawny naszego kraju – Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej (ustawa zasadnicza z 2 kwietnia 1997 roku – art. 28).

GODŁEM Rzeczypospolitej Polskiej jest umieszczony w czerwonym polu wizerunek orła białego z rozwiniętymi skrzydłami, ze złotym dziobem i szponami, złotą koroną na głowie zwróconej w prawo. Korona została przywrócona naszemu godłu ustawą z 29 grudnia 1989 roku.

Aktualnie obowiązuje wzór wprowadzony ustawą z 9 lutego 1990 roku o zmianie przepisów o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej.

BARWAMI Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony ułożone w dwóch poziomych, równoległych pasach tej samej szerokości, z których górny jest kolorem białym a dolny kolorem czerwonym.

Pierwsza definicja naszej flagi narodowej wprowadzona została uchwałą Sejmu Ustawodawczego odrodzonej Polski 1 sierpnia 1919 roku. Dziś flagę definiuje ustawa o godle, barwach i hymnie RP ze 31 stycznia 1980 roku.

Nasza flaga to prostokąt o barwach Rzeczypospolitej Polskiej i proporcji 5:8.

Warto przy tej okazji przypomnieć, że barwy biało-czerwone uznano po raz pierwszy za narodowe 3 maja 1792 roku, wówczas jednak posługiwano się kokardą narodową.

HYMN POLSKI to kolejny z trzech symboli narodowych.

Autorem tekstu tej najważniejszej polskiej pieśni patriotycznej jest Józef Wybicki. Utwór powstał w roku 1797 we Włoszech pod pierwotną nazwą Pieśni Legionów Polskich we Włoszech.

Później przyjął popularny do dziś tytuł: Mazurek Dąbrowskiego.

Od 26 lutego 1927 roku jest oficjalnym hymnem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej.

DYKTANDO 2022 – ZWYCIĘZCY

Od 2018 roku, czyli obchodzonego 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości, spośród piszących Dyktando wyróżniamy dodatkowo tych laureatów, którzy osiągnęli najlepsze wyniki w II etapie konkursu w skali kraju. Otrzymują oni tytuł Laureata Honorowego oraz specjalne dyplomy i nagrody (z wyróżnieniem nie wiążą się dodatkowe punkty na świadectwie). Tak jest i tym razem.

Gratulujemy znakomych wyników w trudnym tegorocznym Dyktandzie samym laureatom, ale również nauczycielom-opiekunom uczniów.

W X edycji Ogólnopolskiego Dyktanda Niepodległościowego „Po polsku o historii” napisali najlepiej w Polsce:

- w kategorii klas IV-VI szkoły podstawowej:
Józef Misek (99 pkt.), uczeń Niepublicznej Szkoły Podstawowej Sióstr Salezjanek im. Jana Pawła II we Wrocławiu (dolnośląskie)
- w kategorii klas VII-VIII szkoły podstawowej:
Adam Szpyra (94 pkt.), uczeń Publicznej Szkoły Podstawowej nr 30 w Opolu (opolskie)
- w kategorii szkół ponadpodstawowych:
Amelia Maj (94,5 pkt.), uczennica Liceum Ogólnokształcącego nr XIV im. Polonii Belgijskiej we Wrocławiu (dolnośląskie).

10 EDYCJI DYKTANDA NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO „Po polsku o historii”

Za nami dziesięć edycji konkursu. Prawie 200 000 uczestników, dwa do trzech tysięcy corocznie zaangażowanych nauczycieli-wolontariuszy poprawiających prace, kilka tysięcy laureatów, kilkadziesiąt spotkań finałowych, podsumowujących coroczne zmagania konkursowe, często w niezwykłych przestrzeniach historycznych czy muzeach m.in.: Muzeum Narodowym w Krakowie, Muzeum „Stara Zajezdnia” we Wrocławiu, Muzeum Armii Krajowej w Krakowie, Muzeum Śląskim w Katowicach czy Muzeum Emigracji w Gdyni. To zawsze dodatkowa okazja do poznania historii kraju i regionu.

Jest bez wątpienia nasze Dyktando wzorcową lekcją współczesnej historii Polski.

Wszystko to zasługa pasji i świadomego zaangażowania zespołu Fundacji „Zawsze Warto”, Stowarzyszenia Polonistów w Krakowie oraz (tu pozwolimy sobie wymienić z nazwiska, jednak bez tytułów i pełnionych funkcji) osób organizujących dyktando w poszczególnych województwach.

Byli to w minionych latach: Anna Maćkowska (dolnośląskie), Joanna Paszkowska (lubelskie), Marta Janeczek i Anna Wołosiuk (małopolskie), Beata Kołodziej, Anna Szczęsna-Domagała

i Joanna Raźniewska (opolskie), Ewa Soduła, Magdalena Frąckowiak, Tomasz Podgórski (pomorskie), Mirosław Czarnik (podkarpackie), Dariusz Przyłus, Agnieszka Szczygiół oraz Hanna Krupa (śląskie) oraz Anna Pierzak (świętokrzyskie).

Edycja jubileuszowa 2022	udział uczniowie	udział szkoły
dolnośląskie	1 190	78
małopolskie	11 550	637
opolskie	488	28
podkarpackie	1 447	135
pomorskie	916	73
śląskie	2 956	271
świętokrzyskie	2 361	236
inne	454	45
Kresy	110	16
RAZEM	21 472	1519

STOWARZYSZENIE POLONISTÓW

To zespół nauczycieli pasjonatów pracujących na rzecz podnoszenia rangi języka ojczystego. Stowarzyszenie jest partnerem organizacyjnym i merytorycznym projektu, a jego członkowie autorami wszystkich dotychczasowych tekstów dyktanda oraz weryfikatorami etapu szkolnego. To również Stowarzyszenie jest organizatorem corocznej Gali wojewódzkiej, wcześniej oceniając prace konkursowe drugiego etapu.

Spółeczny Instytut Wydawniczy ZNAK

Wydawnictwo jest niezawodnym Partnerem projektu od jego pierwszej edycji, a coroczne darowizny najlepszych pozycji książkowych są niezwykle cennymi prezentami dla nagradzanych laureatów Dyktanda.

Podziękowania szczególne:

- **Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego** – za zauważenie i docenienie w Dyktandzie wydarzenia edukacyjnego, promującego konkurs jako formę obchodów Święta Niepodległości przez społeczność szkolną.
- **Narodowy Bank Polski** – za konsekwentne, coroczne darowizny specjalnych emisji banknotów lub monet dla laureatów Dyktanda, za możliwość realizowania wydarzeń związanych z organizacją Dyktanda w przestrzeni Krakowskiego Salonu Ekonomicznego w oddziale Banku.
- **Fundacja PZU** – za docenienie projektu i jego funkcji edukacyjno-wychowawczych, za wsparcie finansowe jubileuszowej, X edycji projektu.

Laboratorium Kosmetyków Naturalnych FARMONA Sp. z o.o. to rodzinna firma z Krakowa o ponad 20-letniej tradycji, producent znakomitej jakości kosmetyków naturalnych, laureat wielu prestiżowych wyróżnień branżowych aktywnie działający na rzecz swojego otoczenia, a szczególnie na rzecz dzieci i młodzieży. Od pierwszej edycji wspiera również Dyktando Niepodległościowe i kibicuje jego uczestnikom.

FUNDACJA „ZAWSZE WARTO”

Korzystając z okazji kolejnego wydania biuletynu „JASKÓŁKI”, chcemy zaprosić najaktywniejsze w Polsce szkoły do udziału w innych naszych projektach edukacyjnych. Większość z nich ma charakter ogólnopolski, realizowane są również w rocznych cyklach a udział w nich ma charakter otwarty.

Do najbardziej prestiżowych projektów należą:

HERBACIARNIA NAUKOWA – najstarszy z naszych projektów. To comiesięczne spotkania w siedzibie Polskiej Akademii Umiejętności z najwybitniejszymi przedstawicielami świata sztuki, kultury i nauki, zawsze ludźmi wielkich sukcesów, pasji i niezwykłej otwartości. Jeśli jeszcze nie byliście na ulicy Sławkowskiej, serdecznie zapraszamy. Jeśli chcielibyście kogoś zaprosić, powiedzcie nam o tym.

DYKTANDO NIEPODLEGŁOŚCIOWE „Po polsku o historii”. Za nami już X edycji, niemal 200 000 uczestników z ośmiu województw i wielu szkół rozsiansych po Polsce a nawet na Kresach.

POETYCKIE JASKÓŁKI – konkurs poetycko-plastyczny o zasięgu ogólnopolskim kończący się corocznie na przełomie roku wydaniem tomiku zawierającego prace laureatów. Kolejne tomiki otwierają wiersze największych Mistrzów polskiej poezji. Dotąd byli to: Ewa Lipska, Wisława Szymborska, Wojciech Bonowicz, Adam Zagajewski, Bronisław Maj, Marek Grechuta. W roku 2022 Mistrzem będzie Józef Baran.

MATURA NA 100 PROCENT – elitarny, ogólnopolski projekt mający na celu wyłonienie i wyróżnienie najlepszych w danym roku polskich maturzystów. W tym projekcie, aby zostać finalistą lub laureatem, nie trzeba samemu aplikować o wyróżnienie. Wystarczy dobrze się uczyć i zdać wszystkie albo prawie wszystkie egzaminy maturalne (wg kryteriów CKE) na 100 lub prawie na 100 procent! Partnerem projektu jest Centralna Komisja Egzaminacyjna.

W dotychczasowych IX edycjach spośród 2 381 956 zdających egzaminy maturalne finalistami było 605 maturzystów, a 209 wyróżnionych zostało tytułem laureata.

Ponadto:

- przy Fundacji „Zawsze Warto” działa certyfikowane **Centrum Zimbaro dla Młodzieży**, a nasi nauczyciele-wolontariusze mają uprawnienia do prowadzenia szkoleń i warsztatów dobrych praktyk w zakresie Projektu Bohaterskiej Wyobraźni (z ang. HIP). Zapraszamy zainteresowane szkoły i nauczycieli.
- prowadzimy również **Muzyczną Akademię Malucha**, adresowaną do dzieci w wieku przedszkolnym oraz uczniów klas I-III; w każdą trzecią niedzielę miesiąca organizujemy z POSM II st. im. F. Chopina „Poranki muzyczne” w Salonie Radziwiłłowskim w siedzibie naszej Fundacji.